

ZÁPISNÍK SLOVENSKEHO JAZYKOVEDCA

Bulletin Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV

Ročník 2 • Číslo 3 • 1983

T É Z Y P R E D N Á Ľ O K

Metodologické otázky bilingvizmu

Bilingvizmus sa vymedzuje /Švejcer/ ako spoluexistovanie dvoch jazykov v rámci jedného jazykového spoločenstva, v ktorom sa tieto dva jazyky využívajú v príslušných komunikačných oblastiach, a to podľa spoločenskej situácie i podľa iných parametrov komunikačného aktu.

Diglosia sa vymedzuje ako schopnosť hovoriaceho používať viaceré útvary existujúce v rámci daného národného, respektíve spisovného jazyka.

Spoločným znakom oboch týchto foriem je úsilie /vedomé alebo nevedomé/ hovoriaceho uľahčiť komunikáciu, dosiahnuť komunikačný efekt, a to aj tak, že sa upúšťa od niektorých gramatických kategórií prvého jazyka, ak nie sú známe v druhom jazyku.

Základným prejavom bilingvizmu, respektíve aj diglosie v komunikačnom akte je zmena kódu /code switching/, respektíve zmena jazyka /Sprachwechsel/. V nemeckej literatúre sa rozlišuje Umschaltung, ak sa zmenený kód uplatňuje

v celej vete, alebo aspoň v časti vety, ako aj o Einschaltung, ak sa zmenený kód uplatňuje len v použití slova, respektíve spojenia slov, teda ak ide o citátové slová a výrazy.

Od bilingvizmu a diglosie ako v podstate spoločenských javov treba odlišiť interferenciu ako jazykový prejav bilingvizmu či diglosie. Prejavom interferencie je výskyt inojazyčných prvkov, ale aj používanie gramatických kategórií, výslovnostných návykov, syntaktických vzorcov druhého jazyka v prvom jazyku, respektíve naopak.

Dôležitá je aj sémantická interferencia, používanie výrazov jedného jazyka - zhodných s výrazmi v druhom jazyku, ale s odlišnými významami.

Interferujúce výrazy sa u L. V. Ščerbu označujú ako negatívny jazykový materiál. Vyskytuje sa napríklad u detí, ktoré ešte neovládajú materinský jazyk, no najmä u dospelých, ktorí sa postupne učia cudzí jazyk.

Od negatívneho materiálu treba odlišovať výrazy, ktoré sa označujú ako jazykový deficit. Patria sem výrazy, ktoré predbežne nejestvujú v danom jazyku, a preto sa používajú citátové výrazy i výrazy, ktoré v priebehu komunikácie vypadli hovoriacemu z pamäti a podobne.

Pri akúmaní bilingvizmu, diglosie a interferencie si treba všímať smer interferovania. Ak prevláda smer od druhého jazyka k materinskému, ide o funkčný alebo sociálny bilingvizmus. Ak prevláda smer od materinského jazyka k druhému, čo býva najmä pri učení sa druhému jazyku, ide o akademický alebo kategoriálny bilingvizmus.

Otázky bilingvizmu sú neobyčajne dôležité najmä v mnohonárodných a mnohonárodnostných štátnych útvaroch. Pritom riešenie vzťahu medzi jazykmi je zásadne odlišné v socialistických krajinách /rovnoprávnosť národov/ od kapitalistických krajín /vládnuci jazyk/.

Prof. PhDr. Ján Horecký, DrSc.

/29. III. 1983 - Nitra/

Jazyk ako zložitý systém

Systém je materiálny objekt prirodzenej alebo umelej povahy, fragment skutočnosti istým spôsobom vyčlenený subjektom; systém je odraz tohto objektu v poznaní /Hasanov/. Skúmaním elementov systému vo vzájomnom vzťahu možno vydeliť stále, podstatné a nevyhnutné vzťahy - to je štruktúra systému. Skúmaním elementov a ich vzťahu k celku sa zisťuje fungovanie systému.

Z toho vyplýva ďalšie vymedzenie systému. Systém je jednota vzťahov elementov a charakteru správania, t.j. vzájomného pôsobenia objektu s prostredím, čiže dialektická jednota štruktúry a funkcie.

Zložitý systém alebo hierarchicky usporiadaný viacúrovňový systém /Mesarovič/ je množina presne vymedzených a navzájom spolupracujúcich systémov rôznych úrovní. Tieto systémy sú usporiadané vertikálne, pričom aspoň jeden systém /v hierarchii spravidla najvyššie postavený/ je riadiacim prvkom zloženého systému. Aj na každej úrovni je aspoň jeden riadiaci systém. Hierarchická závislosť sa prejavuje tým, že fungovanie nadradených systémov závisí od plnenia

funkcií podradených systémov a že nižšie systémy sú riadne vyššími.

V zložitom systéme je dôležitým prvkom rozhranie /prepojenie, interface/, t.j. hranica styku dvoch vzájomne prepojených častí /prvkov/ systému, ako aj prepojenie hraničných prvkov systému a iného systému, respektíve prvkov okolia /Vesely/.

V jazyku ako zložitom systéme sa uplatňujú tieto systémy: 1. sémický systém: množina sémantických príznakov /sém/ usporiadaných podľa slovných druhov, slovotvorných polí a podobne;

2. kategoriálny systém: súbor jazykových, onomaziologických a gramatických kategórií;

3. morfematický systém: množina koreňových, derivačných, gramatických, tematických a interfixových morfém;

4. prozodický systém: súbor prozodických vlastností /čas, dôraz, melódia/;

5. syntagmatický systém: syntagmy a vetné vzorce;

6. pragmatický systém: modálnosť a modálne výrazy, "slovosledné typy";

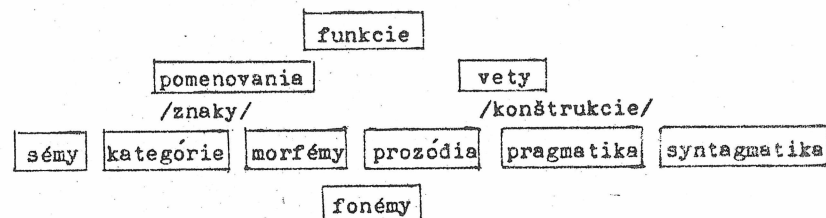
7. nominačný systém: množina pomenovaní objektov, relačné a deiktické výrazy;

8. syntaktický systém: typy viet a súvetí;

9. funkčný systém: súbor jazykových funkcií;

10. fonologický systém: usporiadaná množina foném.

V plošnom zobrazení /v ktorom sa nedajú celkom presne vystihnúť vzájomné vzťahy medzi systémami/ môže mať zložitý systém jazyka takúto podobu:



Jazyk je zložitý dynamický systém, patrí do triedy prirodzených jazykov, ktoré sa samy rozvíjajú. Príčinu zmien treba hľadať v samom systéme, najmä v dialektickom protiklade štruktúra - funkcia. Dôležitú úlohu majú rozhrania rozličného typu.

Prof. PhDr. Ján Horecký, DrSc.

/12. IV. 1983 - Bratislava/

Zámená z hľadiska textovej syntaxe

Vymedzenie zámen a ich funkcie v morfolologickej rovine. Otázky zatriedenia slov slovné zásoby do jednotlivých slovných druhov, ich vymedzenie na základe istých kritérií /sémantického, morfologického, syntaktického aj i./, ako aj vnútorná klasifikácia slovných druhov, sú v lingvistike stále aktuálne.

V slovenskej lingvistike E. Pauliny /1958/ nezaraďuje zámená k základným slovným druhom, keďže "nahradzujú substantíva, adjektíva, adverbiá a poukazujú na ne"; v r. 1978 E. Pauliny o zámenách opäť konštatuje, že zastupujú alebo ukazujú na základné slovné druhy, gramatické významy vyjadrujú formálne, flektívnosťou, zaraďuje ich k plnovýznamovým slovným druhom. J. Ružička /1961/ zámená vyčleňuje

ako osobitný slovný druh s ukazujúcim a odkazujúcim významom /ohybné aj neohybné slová/. Morfológia slovenského jazyka /1966/ hodnotí zámená ako slová so všeobecným významom, ktoré javy a veci naznačujú, a to ukazovaním a odkazovaním na ne z hľadiska podávateľa, v systéme slovných druhov sa vyčleňujú do osobitnej roviny deiktických pomenovaní. P. Ondrus /1978/ hodnotí zámená ako neplnovýznamové slová, ktoré preberajú všeobecný gramatický význam od toho základného slovného druhu, ku ktorému sú v priamom vzťahu /od substantív, adjektív atď., aj sloviess/. Za hlavné významové kritérium pokladá poukazovanie. V zborníku Filozofické otázky jazykovedy /1979/ sa zámená hodnotia ako slová, ktoré spája najvyšší stupeň zovšeobecnenia a abstrakcie; o zámenách autori hovoria zhodne, že ich treba preberať v rámci toho slovného druhu, ktorý nahrádzajú.

Rôznorodosť pri hodnotení zámen, ich zaradení do systému slovných druhov, ako aj ich vymedzovanie na základe jednej alebo dvoch funkcií ukazujú, že zámená patria do roviny osobitnej v rámci slovných druhov, a to do roviny, ktorá stojí medzi plnovýznamovými a pomocnými slovami, keďže z hľadiska sémantiky majú zovšeobecňujúci charakter /javy objektívnej reality priamo nepomenúvajú/, kým z morfológického hľadiska sa "prejavujú" ako plnovýznamové slovné druhy.

Zámená v textovej syntaxi. V textovej syntaxi sa skúmajú zámená ako jazykový prostriedok výstavby textu.

Zámená v tejto textovej funkcii sa hodnotia ako osobitný slovný druh, ktorý do jednej roviny zjednocuje ich základ-

ný význam: byť substitútmi, respektíve identifikátormi plnovýznamových pomenovaní alebo priamo objektov reálnej skutočnosti. Z tohto hľadiska majú zámená pomocný charakter. Pri výstavbe textu vystupujú vo dvoch základných funkciách: v ukazovacej /deiktickej/ a odkazovacej /anaforickej a kataforickej/. Obidve tieto funkcie zámen sa hodnotia v textovej syntaxi ako rovnocenné. Zámená sa zaraďujú ku gramatickým konektorm a hodnotia sa ako prostriedky, ktoré /v porovnaní s plnovýznamovým pomenovaním, na ktoré odkazujú/ tvoria vyšší stupeň sily nadväznosti.

K niektorým druhom zámen z hľadiska textovej syntaxe. Ukazovacie zámená pri výstavbe textu tvoria základnú skupinu zámen, keďže ukazujú /exoforicky - von z textu/ alebo odkazujú /anaforicky a kataforicky/ v texte. Majú z hľadiska výstavby textu najväčší rozsah použitia. Ich sémantika sa skúma na základe trojstupňového vzťahu /napríklad tento: bližší význam-substancia-Peter/. Gramatická forma použitého zámena je závislá od syntagmatického vzťahu /kategória pádu/ a od textového vzťahu /rod, číslo/. Ukazovacie zámená anaforickou a exoforickou funkciou sú bezpríznačným prostriedkom nadväznosti.

Opytovacie zámená v porovnaní s ukazovacími majú použitie pri výstavbe textu obmedzenejšie. Ich základným všeobecným významom je neurčitost, preto vystupujú ako kataforické a exoforické jazykové prostriedky, ktoré vyžadujú pokračovanie v texte /otvárajú text/, patria k príznakovým jazykovým prostriedkom. Ako konektory

vystupujú spolu so zvukovými prostriedkami /melódiou/.

Neurčité zámená z hľadiska textovej syntaxe sa hodnotia ako slová, ktoré len všeobecne naznačujú /ukazovaním alebo odkazovaním/ na osobu, vec, vlastnosť, kvantitu a okolnosť. V porovnaní s opytovacími zámenami je ich neurčitosť vyjadrená explicitne predponami a príponami /ktosi, niekto/. V porovnaní s opytovacími zámenami sú slabším prostriedkom výstavby textu. Okrem všeobecného významu /bez konkrétnej identifikácie/ môžu sa v texte aj identifikovať /Ktosi vstúpil. Bol to jeho brat./.

Záverom možno konštatovať, že zámená sú osobitným slovným druhom v rámci morfológie pre svoje sémantické a gramatické vlastnosti, v textovej syntaxi patria k základným prostriedkom výstavby textu /konektorom/, avšak ich účasť na výstavbe textu sa diferencuje podľa textových "schopností" jednotlivých druhov zámen.

Doc. PhDr. Eugénia Bajžíková, CSc.

/13. IV. 1983 - Trnava/

Obsah a forma ako organizujúce princípy slovnej

zásoby

Obsah sa vymedzuje ako súhrn vnútorných charakteristík a vlastností systému, zdrojov jeho jestvovania a rozvoja. Forma sa vymedzuje ako vnútorný vzťah a základné osobitosti štruktúry daného systému, spôsob vzájomného pôsobenia jeho elementov a častí.

Javy objektívnej reality sa ľudským myslením spracúvajú pojmovo, pojmové štruktúry sa odrážajú v sémantických

štruktúrach a tie sa zase vyjadrujú formovými štruktúrami; na pomenovanie konkrétnych jednotlivých javov sa používajú zvukové rady /nositele znaku/. V zjednodušenej podobe možno tento proces znázorniť takto:

/JJJ/ J - A - O - U - UUU - J.

kde J = jav, A = pojem, O = obsah, U = forma, UUU = zvuková forma.

Do pojmovej zložky patria logické predikácie tvoriace logické spektrum; jednotky tejto oblasti možno označiť ako noémy.

Do obsahovej zložky patria sémantické príznaky. Sémantické príznaky sú univerzálne, formálne a hodnotiace. Univerzálne sémantické príznaky sa členia na kategoriálne /klasifikačné/ a generické /identifikačné/. Najtesnejšie späté s realitou sú špecifikačné sémantické príznaky. Formálne sémantické príznaky /napríklad slovný druh, slovotvorný typ/ patria do onomaziologickej časti formovej zložky. Do obsahovej zložky patria hodnotiace /objektívne i subjektívne/ príznaky.

Formová zložka sa člení na onomaziologickú a onomatologickú štruktúru. Onomaziologická štruktúra je tvorená bázou a onomaziologickým príznakom, pričom onomaziologický príznak môže byť aj zložený /povrazolezec - kto loží po povraze/. V onomaziologickej báze sa vyjadruje aj príslušnosť k slovnému druhu, a teda implicitne aj príslušné gramatické kategórie.

Onomatologická zložka sa člení na základ a formant, pričom základ korešponduje s onomaziologickým príznakom,

formant s onomaziologickou bázou.

Formová zložka komunikačného znaku je tvorená radom foném, obsahová zložka komunikačného znaku je tvorená obsahom a formou systémového znaku. Do tejto obsahovej zložky patria rozličné konotačné sémantické príznaky.

Uvedené zložky vstupujú do rozličných vzťahov. Ak sa na jednu formu viažu dva nesúvisiace rady pojmové a obsahové, ide o homonymiu, ak je pritom vzťah medzi pojmovými a obsahovými zložkami, ide o polysémiu. Zánikom týchto vzťahov sa polysémia mení na homonymiu. Ak sa vo formovej zložke na rozdielne onomaziologické bázy pripájajú onomaziologické príznaky so spoločným prvkom, ide o slovo tvorené hniezdo.

Ak sa na jednu pojmovú a obsahovú zložku viažu dve formy, ide o synonymiu. Ak sa na jeden všeobecný pojmový prvok viažu navzájom súvisiace pojmové, obsahové a rozdielne formové zložky, ide o sémantické pole.

Pri skúmaní vzťahov medzi obsahovou a formovou zložkou sa ako dynamizujúci prvok prejavuje obsahová zložka. Na odhalenie dynamických vzťahov je nevyhnutné skúmať uvedené vzťahy z diachronického aspektu.

Prof. PhDr. Ján Horecký, DrSc.

/28. IV. 1983 - Prešov/

K typológii jazykových situácií

Jazykové situácie sa definuje ako množina jazykov, respektíve aj dialektov, ktoré koexistujú a navzájom na seba vplyvajú v istej oblasti vymedzenej nelingvisticky.

Je to systém, ktorého dominantou je potreba efektívnej komunikácie medzi príslušníkmi celého spoločenstva. Podlieha zmenám v čase, má jadro a perifériu i prechodné pásma.

Klasifikácia jazykových situácií vychádza zo stupňa ich heterogénnosti. Rozlišujú sa tri základné typy - jednojazyčné krajiny, krajiny s malým počtom jazykov a mnohojazyčné krajiny.

Ďalej sa rozlišujú monocentrické, bicentrické a polycentrické jazykové situácie. Definuje sa dominantnosť jazyka a okolností, pre ktoré sa jazyk stáva dominantným.

Rozlišuje sa horizontálna /teritoriálna/ a vertikálna /sociálna/ heterogénnosť.

Do periférie jazykovej situácie patria jazyky zoostálych kmeňových skupín alebo jazyky menšín presahujúcich z druhých krajín.

Zmeny v jazykovej situácii sú abruptné alebo pomalé. Vedie to v prvom prípade k bilingvizmu a v druhom k pidginizácii.

Faktory pôsobiace na jazykovú situáciu sú vonkajšie alebo vnútorné, pričom vonkajšie, t.j. mimojazykové, sú rozhodujúce.

Väčšina príkladov je z oblasti Ázie a Afriky, kde prebieha postupný proces emancipácie domáciach jazykov, ktoré postupne vytlačujú jazyky koloniálnych mocností.

PhDr. Viktor Krupa, DrSc.

/10. V. 1983 - Bratislava/

Z prekladateľskej praxe

Slovné hry. Homonymia a synonymia, nevyhnutné ovládanie ich korelácií najmä pri príprave predmostia alebo trampolíny. Základné tehly. Kompensácia a substitúcia v tejto oblasti. Spoločný menovateľ, respektíve čo je prvoradé a nemenné ako v matematických funkciách. Spoločný a podobný indoeurópsky substrát. Zvuková zhoda, podobnosť absolútna, čiastková.

Floskuly. Majstrom floskúl bol najmä Gogoľ v Mŕtvych dušiach a v Povesti o kapitánovi Kopejkinovi. Floskula je prostriedok na dokreslenie charakteru. Jej nadužívanie, správne dávkovanie, zmysel pre správnu mieru. Z maxima a minima treba vydolovať optimum. Typické príklady: Vy mne ešte neznáte, ale až mne poznáte /Švejka/ aby som trafil klíncec po hlavičke /Goldoni/ atď.

Prekladanie funkčných mien; miera komiky. a/ Prezývky a nadávky. b/ Prezývky vo funkcii priezvisk /Podpantofolo, Skumbrijevič, Vasissualij Lochankin, Smädný vól, Veľký kombinátor, Krvavý Hnát atď/

Ustálené literárne typy v celej európskej korelácii, ktoré sa neprekládajú: Hamlet, Tartuffe, Truffaldino, Harlekyn, Mefistofeles, Rasolnikov, Chlestakov, Oblomov, postavy Mŕtvych duší /Čičikov, Nozdriov, Sobakevič atď./

Všeobecné pravidlo nejestuje, sú iba čiastkové pravidlá, alebo skôr návrhy. Budúcnosť ukáže, že mnoho z toho, čo sa v minulosti ukazovalo ako nepreložiteľné, dnes už preložiteľným je, hoci ešte zostáva určité rezíduum.

Výnimky z týchto čiastkových pravidiel: Ponechanie mena či priezviska v originálnom znení vzbudzuje v cieľovom jazyku nežiadúce /často ošemetné, dokonca eroticko-sexuálne/ asociácie.

Makarončina. Príklad z Maškovo Švejka: Češki fójak-toprá fójak, krippelfójak tapferfójak ... Jej zásady a hranice. V slovenčine treba ísť za bariéru gramatického vtipu, aby sme čitateľa nenudili, aby sme sa neskrízili do stereotypu.

PhDr. Blahoslav Hečko, zaslužitý
umelec

/12. V. 1983 - Trnava/

Text a textologie

Složitost řešení obecných textologických otázek vyplývá kromě jiného též z toho, že i při teoretických úvahách textologové vycházejí z konkrétního materiálu /středověkého, klasického, novodobého/ a jím jsou ovlivňováni, navíc zpravidla nezaprou svůj badatelský původ literárněvědný či jazykovědný.

V současné době se textologie vypracovala na úroveň svébytné vědy s vlastním badatelským cílem /zjištění historie textu/, metodologií /textová kritika/ a předmětem zkoumání /textem/, i když ovšem slouží jiným oborům /literární věda, historie/ při řešení jejich problémů. Přesto ještě přetrvává povědomí vidět garanta textologie v literární vědě, nebo nověji v lingvistice. Je však nezbytné pokusit se o samostatné textologické řešení, zejména pokud

jde o ostrádní pojem "text".

Především je nutné vymezit hranici s literární vědou a neaměšovat text "textologický" s textem literárního díla. Textologicky lze zkoumat i úřední listiny a pod. Řada definic textu z hlediska textologie právě k tomuto nepřihlíží, např. K. Górski, Slovník literární teorie a pod. Při řešení otázky si textologie může vzít podněty v tzv. lingvistikě textu, nahližející text z nejrůznějších hledisek /sémantických, funkčních, strukturních, stylistických/, a některé definice lze téměř beze zbytku akceptovat v textologii, např. "funkčně zakončená řečová jednotka, jejíž celistvost není určitelná lingvisticky" /Leontjev, 79/.

Lichačevova definicí /Teknologija, kratkij očerk - 64/ "tekst - jazykovoje voploščeniye zamysla jego sozdateľa" je nutno doplnit, a zejména přesně vyložit v textologickém, ne literárněvědném smyslu.

Doplnit je nutno fixovanost /traďovatelnost/ textu a celostní charakter "textologického" textu, t.j. jeho projektovanost. Zatímco u "lingvistického" textu jeho autor především sleduje perspektivu komunikativního procesu a hranice textu jsou posunutelné, u "textologického" textu jeho autor buduje text v intencích určitého projektu /v obou případech ovšem zpravidla/. Přesněji vyložit je potřeba Lichačevovův "zmysl", a to právě ve smyslu celkového záměru, a "sozdatel", a to jako původce textu, a ne jako tvůrce či autora literárního díla.

Pak lze dospět k pokusu o "textologickou" definici v tomto znění: "text je zaznamenaný, jazykovými prostředky

vyjádřený celostní záměr původce".

Podobné problémy jako textolog může řešit i muzikolog, "kunsthistorik", ba dokonce i programátor počítačích strojů, a to i podobnými metodami. Uvažovat však o nějaké obecné "projektologii" by bylo přinejmenším předčasné.

PhDr. Karel Hádek

/24. V. 1983 - Bratislava/

K otázkam pragmalingvistiky

Osnovateľom pragmatiky ako jedného z aspektov semiotiky je Ch. W. Morris, no jeho koncepciu prehodnotil marxistický filozof G. Klaus, ktorý hovorí, že pragmatika je súčasťou teórie poznania, skúmajúcou gnozeologické aspekty súčinnosti jazykových výrazov na človeka.

Pragmatika je teda úzko spätá s poznávaním a chápaním zákonitostí v spoločnosti a v súvislosti s tým aj s interpretáciou jazykových výrazov v procese rečovej komunikácie. Emitent v procese komunikácie chce vyvolať u percipienta isté nálady, pocity, chce ho o niečom presvedčiť a na druhej strane zasa percipient je pútaný rozličnými asociáciami, vzťahom k emitentovi, k dobe, ovplyvňovaný je rozličnými spomienkami a emóciami, ktoré sa vynárajú v priebehu komunikácie. Do reči však vstupuje nielen emitent a percipient, lež aj predmet prehovoru a rečová situácia. Sú to všetky komponenty, ktoré tvoria rámec každého konkrétneho prejavu a ktoré sa v teórii komunikácie označujú termínmi speech act, Sprechakt, rečevaja dejateľnosť, rečevaje vozdejstvie, pragmalingvistika.

Termínom pragmatika označujeme aspekt semiotiky a termínom pragmalingvistika disciplínu, ktorá skúma jazykové prostriedky z pragmatického aspektu. Otázkam pragmatiky a pragmalingvistiky sa v poslednom desaťročí venovali najmä J. Kreus, P. Sgall, K. Hausenblas, J. Horecký, L. A. Kiselevová, J. L. Mey, H. Rehbock a ďalší. Všetci viac alebo menej spájajú pragmalingvistiku s psycholingvistikou a sociolingvistikou.

Pragmatické faktory potenciálne existujú a fungujú v priebehu každej rečovej komunikácie, a to v potenciálne rozdielnej proporcionalite. Tým je každá výpoveď jedinečná, každý text je originálny, závislý od všetkých štyroch faktorov.

Prostriedky, na ktorých sa odráža rečová situácia, môžu byť trojestupňové. Prvostupňovými sú tie, ktoré sú ligátne prítomné v každom prejave, napríklad aktuálne členenie, postojová modálnosť, kinetika atď. Druhostupňovými sú tie, ktoré sú fakultatívne prítomné podľa vôle autora, sily prostredia /hluk, proxemika/, napríklad voluntatívna a istotná modálnosť, expresívnosť a všetky ďalšie subjektívne motivované pomenovania, ktorými hovoriaci pôsobi na adresáta ako pedagóg, propagandista, agitátor, ako priateľ atď. Tretostupňovými sú tie prostriedky, ktoré sa v pragmalingvistike označujú ako informémy; sú to faktografické údaje, gramatické prvky a ďalšie prostriedky reči, ktoré sa chápu ako objektívne zložky textu. Z uvedenej klasifikácie vyplýva, že nemožno rozlišovať vo výpovedi pragmémy a informémy, ako to robí L. A. Kiselevová,

pretože v istých situáciách takzvané informémy môžu implicitne plniť pragmatické funkcie reči.

Štylistika oproti pragmalingvistike stojí vyššie, pretože kým pragmalingvistické prostriedky sa vyrovnávajú so situáciou, s prostredím, zatiaľ štylistické prostriedky navyše sú v službách funkcie prejavu, umožňujú emitentovi výber, a tým aj istú modifikáciu reči. Pragmalingvistika nejde paralelne so žiadnou jazykovednou disciplínou ani so žiadnou jazykovou rovinou. Ide mimo nich, lebo sa opiera o psycholingvistické a sociolingvistické skutočnosti.

Prof. PhDr. Jozef Mistrík, DrSc.

/7. VI. 1983 - Bratislava/

Prednášky v Slovenskej jazykovednej spoločnosti
uskutočnené v roku 1982

Bratislava

2. II. - doc. dr. E. Marko, CSc.: Konfrontačný pohľad
na menný prísudok v slovenčine a v nemčine
16. II. - doc. dr. M. Komárek, CSc.: K otázke prázdnych
vidových prefixov
2. III. - prof. dr. O. Ducháček, DrSc.: Prostriedky
medziludskej komunikácie a ich vzájomné vzťahy
16. III. - dr. J. Sabol, CSc.: Syntetická fonologická
teória
30. III. - prof. dr. J. Ružička, DrSc.: Eliptické vetné
konštrukcie
13. IV. - dr. L. Rybár, CSc.: Inovácia obsahu a metód
pri vyučovaní slovenského jazyka v základných
školách
27. IV. - prof. dr. J. Oravec, DrSc.: Štruktúra príslovkových
určení
11. V. - prof. dr. J. Mistrík, DrSc.: Korelácia medzi
temporálnym významom slovesa a textom
25. V. - dr. E. Lotko, CSc.: O spájateľnosti slovies
a infinitívom v poľštine a češtine
8. VI. - prof. dr. Ľ. Novák, DrSc.: Jazyk ako semiotický
útvár
5. X. - prof. dr. J. Horecký, DrSc.: O heuristickej
metóde v jazykovede
19. X. - doc. dr. W. Gladrow, CSc.: K trojdimenzionálnej
deskripcii súvetí

2. XI. - dr. Š. Peciar, CSc.: Niektoré aktuálne otázky
slovenského právopisu
16. XI. - dr. V. Uhlár: Topoľčianske nárečia
30. XI. - prof. dr. Š. Ondruš, CSc.: Súčasná komparatistika
a Schleicherova indoeurópska bájka
14. XII. - prof. L. I. Skvorcov, DrSc.: Jazykové normy
- Banská Bystrica
31. III. - prof. dr. Ľ. Novák, DrSc.: Semiologická analýza
jazyka
16. IV. - prof. dr. J. Mistrík, DrSc.: Vyjadrovanie
časových parametrov v slovenčine
21. IV. - doc. dr. E. Tvrdoň, CSc.: Tichomír Milkin
o všeobecných otázkach jazyka
19. V. - doc. dr. Z. Németh: Fonetická a morfológická
adaptácia maďarizmov v tzv. tŕpácko-nyiregy-
házsom nárečí v MLR
25. V. - dr. M. Majtánová, CSc.: Pražská škola v kritike
súčasnej jazykovedy
9. VI. - prof. dr. J. Horecký, DrSc.: Sémantické vzťahy
pri pomenovaní
25. XI. - dr. R. Blazsek, CSc.: Lexikálne a gramatické
prostriedky náučného štýlu v ruštine
a slovenčine

Nitra

24. II. - dr. G. Horák, CSc.: Problematika čísloviek
20. IV. - prof. dr. J. Horecký, DrSc.: Jazyk ako zložitý
dynamický systém
18. V. - dr. V. Krupa, DrSc.: O stabilite jazykových systémov

18. V. - prof. dr. J. Horecký, DrSc.: O modelovaní v jazyku
 24. IX. - dr. J. Sabol, CSc.: Syntetická fonologická koncepcia
 12. X. - dr. P. Pišha, CSc.: Otázky posesivity
 13. X. - dr. P. Pišha, CSc.: Koordinácia členská a vetná
 6. XII. - prof. dr. J. Horecký, DrSc.: Súčasná sovietska
 jazykoveda

Prešov

11. III. - prof. dr. J. Horecký, DrSc.: Jazyk ako zložitý
 dynamický systém
 1. IV. - dr. L. Bartko, CSc.: K problematike slovensko-ma-
 Ľarskej interferencie v abovských nárečiach
 29. IV. - prof. dr. Ľ. Novák, DrSc.: Definícia slabiky a
 jej častí
 13. V. - prof. dr. J. Mistrík, DrSc.: Sloveso a kategória času
 14. V. - prof. dr. J. Mistrík, DrSc.: Školský dialekt a
 jazykové minimum
 2. VI. - dr. M. Majtán, CSc.: Stav a perspektívy
 československej onomastiky
 28. X. - prof. dr. Ľ. Novák, DrSc.: Model jazyka
 18. XI. - prof. dr. J. Horecký, DrSc.: Dynamika slovnej zásoby
 2. XII. - doc. dr. M. Mikluš, CSc.: Jazykovo-komunikačný štatút
 parentézy
 16. XII. - doc. dr. J. Furdík, CSc.: Bádateľské dimenzie
 sovietskej derivatológie
- Trnava
7. IV. - doc. dr. J. Findra, CSc.: K vymedzeniu štylémy
 28. IV. - dr. G. Horák, CSc.: Číslovky v školskej praxi
 a v živote
 12. V. - prof. dr. J. Oravec, DrSc.: Štruktúra príslovkových

určení

24. VI. - doc. dr. M. Patáková, CSc.: Parentéza a kohéznosť
 textu
 14. X. - dr. P. Pišha, CSc.: Otázky vetnočlenskej a súvetnej
 koordinácie
 25. XI. - dr. Š. Peciar, CSc.: Niektoré aktuálne otázky
 slovenského pravopisu
 16. XII. - dr. L. Rybár, CSc.: Jazyková kultúra verejných
 hovorených prejavov

Doc. PhDr. Jozef Mlacek, CSc.,
 vedecký tajomník CJS

INFORMÁCIA

V dňoch 21. - 23. novembra 1983 bude v Domove
 vedeckých pracovníkov v Smoleniciach konferencia
 o marxistickej jazykovede.

KNIŽNÉ NOVINKY

J. Horecký: Vývin a teória jazyka. SPN Bratislava 1983,
 110 s.

J. Mistrík: A Grammar of Contemporary Slovak. SPN
 Bratislava 1983, 157 s.

Vychádza štvrtročne v náklade 250 kusov - len pre vnútornú
 potrebu

Zodpovedá Jozef Mistrík